

CÎTEVA CONSIDERAȚII ASUPRA ARGILELOR DIN GLOGOVA — JUDEȚUL GORJ

MARIA SUCIU și PETRU SUCIU

„Argilele sînt roci sedimentare cu structură foarte fină (diametrul granulelor mai mic decît 0,002 mm), constituită dintr-un amestec complex de minerale numite argiloase (calolit, illit, montmorillonit ș.a.) care sînt silicați de aluminiu sau de aluminiu și magneziu hidratați, din sfărîmături foarte fine de minerale nealterate, provenite din roca inițială (feldspat, cuarț, mică ș.a.), din complexe coloidale silicate hidratate precum și din resturi de substanțe organice”.¹

Argilele sînt cele mai răspîndite roci de pe suprafața Pămîntului.

Avînd o atît de mare răspîndire, sînt și ușor accesibile. În timp, oamenii le-au găsit numeroase utilizări încă din cel de-al VII-lea mileniu î.e.n. Fără a face excepție, rocile argiloase cunosc o mare răspîndire și în țara noastră și implicit în județul Gorj.

Legat de această răspîndire, în Gorj s-a dezvoltat încă de timpuriu în diferite centre arta ceramicii care nu e altceva decît arta fabricării vaselor bazată pe proprietatea argilelor de a da cu apa o pastă plastică, ușor de modelat, devenind dură, solidă și inalterabilă după modelare, uscare și ardere.

Astfel în sec. al XIX-lea sînt menționate în Gorj mai puțin de 35 centre ceramice.²

În prezent însă, numărul localităților în care se mai produce ceramică s-a redus la mai puțin de o treime.

Unul dintre aceste centre, cu tradiție este comuna Glogova, incluzând satele Olteanu, Iormănești și Glogova de pe malul stînd al Motrului și Clejnești de pe malul drept.

Datorită existenței din abundență a materiilor prime, respectiv argilele de vîrstă pleistocen superioară, acest centru a cunoscut o foarte mare înflorire în special în ultimile decenii ale secolului trecut cînd număra nu mai puțin de 300 de olari. De la această cifră înregistrată în 1883,³ numărul celor care practicau meșteșugul olăritului a scăzut aproape continuu — 30 în 1938, 166 din care 15 nu mai lucrau în 1951, 17 în 1971, 6 în 1937, 15 din care vreo 5 lucrează doar sporadic în 1985 — fără a se mai apropia măcar de numărul record 300 amintit mai sus. Această scădere se datorează printre altele nu numai pătrunderii în lumea satului a produselor ceramice industriale confecționate din faianță și porțelan, mai rezistente și mai prezentabile decît cele tradiționale, ci și îmbrățișării de către foștii olari și urmașii lor a altor meserii mai sigure și mai legate de mineritul care a luat o atît de mare amploare în zonă.

Paralel cu reducerea numărului de olari, s-a redus și numărul locurilor din care se exploata materia primă-argila. Astfel, din 17 locuri menționate de prof. dr. Tancred Bănățeanu în „Ceramica din Glogova“, apărută în 1966, în prezent au mai rămas în exploatare doar 6, din care tradiționale sînt Valea Vișii în satul Clejnești, Cîmpu Morii din satul Olteanu, „La pămîntul de oale“ și Vărzăria din satul Glogova.

Unele locuri de extracție a argilei au fost abandonate din cauza depărtării de localități, altele din cauza condițiilor mai dificile de exploatare, iar altele din cauza intrării terenurilor respective în circuitul agricol.

Argilele din care s-au produs și se mai produc piesele de ceramică de la Glogova, sînt argile obișnuite, feruginoase, slab calcaroase, foarte bune pentru producerea vaselor smălțuite — bocean. Acest lucru a fost bine sesizat de meșteri care produceau în primul rînd vase nesmălțuite, mai rezistente la foc.

După capacitatea liantă, cu un conținut de Si O_2 cuprins între 54,90% (argila din Valea Vișii) și 61,08% (argila de „La pămîntul de oale”), toate argilele folosite de meșteșugarii glogoveni sînt argile liante.

După conținutul, de sescvioxid de aluminiu (Al_2O_3) toate sînt argile semiacide, procentul de Al_2O_3 variînd de la 20,12% (pt. argilele de la Cîmpul Morii) pînă la 29,15% (pt. argila de Valea Vișii).

Argila extrasă din Valea Vișii conținînd mai puține impurități (Fe_2O_3 , TiO_2 , CaO , MgO etc.) prezintă calități refractare, pretîndu-se la fabricarea cărămizilor refractare necesare căptușirii cuptoarelor industriale.

Din punct de vedere al compoziției mineralogice, în funcție de raportul $\text{SiO}_2/\text{Al}_2\text{O}_3$, argilele de la Vărzărie cu un raport de 2,51%, de la Porcărie cu un raport de 2,84%, de „La pămîntul de oale” cu 2,96% de la Drumul Peștenei cu 2,25%, de la Cîmpul Morii cu 2,90% se situează între argilele caolinitice (cu un raport $\text{SiO}_2/\text{Al}_2\text{O}_3$ cuprins între 1,4—2,5) și montmorillonitice (cu un raport cuprins între 3 și 7).

Avînd un raport $\text{SiO}_2/\text{Al}_2\text{O}_3$ de 1,88 argilele din Valea Vișii se situează în grupa argilelor caolinitice.

O caracteristică a argilelor din Glogova este prezența TiO_2 care contribuie la reducerea intensității colorației în prezența oxizilor de metale alcaline și alcaline pămîntoase.

Pierdere în greutate prin calcinare la 1000 grade Celsius variază între 10,23% (pentru argila din Valea Vișii) și 6,59% (pt. amestec).

Plasticitatea Pfefferkorn variază și ea între 26,4‰ (argila de la Cîmpul Mare) și 33,45 (pt. argila de la Vărzărie).

Apa de fasonare, reprezentînd cantitatea de apă ce trebuie adăugată argilei pentru a deveni plastică, pentru a se putea prelucra, variază între 23,03‰ (pt. argila de la Drumul Peștenei) și 32,92‰ (pt. argila de la Vărzărie). Argila de la Vărzărie, fiind mai grasă, mai păstoasă, folosită mai mult pentru confecționarea oalelor smălțuite necesită o mai mare cantitate de apă de fasonare. Pentru ca vasele lucrate din această argilă să nu se crape la ardere, argila de la Vărzărie este amestecată cu argilă de la Porcărie în raport de 1/4 în favoarea celei de la Vărzărie. De asemenea, pentru degresare se adaugă nisip luat din valea riului Motru și care contribuie la sporirea rezistenței vaselor la variațiile de temperatură. Vasele a căror compoziție nu conține suficient nisip plesnesc încă în timpul uscăturii.

În tabelul alăturat, reprezentînd analizele argilelor de la Glogova, efectuate la Întreprinderea „Electroceramica” Turda am adăugat și analiza nisipului și a humei luată din locul numit „La mormînt” și care se folosește la decorarea vaselor.

Vasele realizate de meșterii glogoveni prezintă o importanță deosebită nu numai din punct de vedere etnografic ci și artistic.

Spunînd acestea mă refer în primul rînd la vasele ne-smălțuite bocean, net superioare față de cele smălțuite, și care păstrează în eleganța formei și sobrietatea cromaticii ceva din simplitatea și armonia vechilor piese de ceramică, amintindu-ne în același timp și de alte piese de același tip, produse în alte centre ceramice din diferite regiuni ale țării.

ANALIZELE ARGILELOR, NISIPULUI ȘI HUMEI

Vărzărie	Porcărie	La pământul de oale	Drumul Peștenei	Cîmpul Moriî	Valea Vișii	Amestec	Nisip	Humă	
P.C. (1000 C)%	8,20	7,35	6,70	6,74	6,60	10,23	6,59	0,94	4,55
SiO ₂	56,10	59,08	61,08	60,08	29,00	54,90	61,75	95,15	71,80
Al ₂ O ₃	22,30	21,12	20,61	21,03	20,12	29,15	20,03	2,12	14,67
Fe ₂ O ₃	5,85	6,02	5,85	4,90	6,30	2,60	5,70	0,76	3,58
TiO ₂	1,16	0,86	0,98	1,03	1,91	0,61	1,12	0,21	0,90
CaO	2,08	1,80	1,87	1,80	2,01	0,80	2,01	0,13	1,12
MgO	1,10	0,90	0,98	0,97	1,12	0,40	1,03	0,08	0,63
K ₂ O	2,15	2,30	1,87	1,65	1,93	1,03	2,16	0,15	1,90
Na ₂ O	1,10	1,15	0,80	0,91	1,03	0,80	0,93	0,09	0,81
Plasticitate									
Prefferkorn	33,45	30,0	28,4	26,85	26,85	32,09	27,45	0,09	0,81
Apa de fasonare	32,9	28,33	26,26	23,03	25,06	32,21	26,10	0,09	0,81

NOTE

- ¹ Brana Viorel, „Zăcămintele nemetalifere din România”, Ed. tehnică, București, 1967, p. 282.
- ² Bănățeanu Tancred, „Ceramica de Glogova”, Studii și cercetări, nr. 1, 1966, p. 1.
- ³ Mocioi Ion, Virgil Vasilescu, „Ceramica populară din Gorj”, Tg.-Jiu, 1974, p. 71.

BIBLIOGRAFIE

- ¹ Brana Viorel, „Zăcămintele nemetalifere din România”, Ed. tehnică, București, 1967
- ² Tancred Bănățeanu, „Ceramica din Glogova”, Studii și cercetări, nr. 1, 1966.
- ³ Ion Mocioi, Virgil Vasilescu, „Ceramica populară din Gorj”, Tg.-Jiu, 1974.
- ⁴ „Arta populară în România”, Ed. Meridiane, București 1964.
- ⁵ Revista de etnografie și folclor, extras. tom 16,3/1971
- ⁶ „Ceramica neagră în contextul ceramicii populare”, Sibiu, 1981.
- ⁷ Corina Nicolescu, Paul Petrescu, „Ceramica românească tradițională”, Ed. Meridiane, București 1974.
- ⁸ „Arta populară în R.P.R. — ceramica”, Ed. de stat pentru literatură și artă, 1958.